

MEMORIA XUSTIFICATIVA DA PROPOSTA DE LEI DO PANTEÓN DE GALICIA

ÍNDICE:

<u>I. INTRODUCCIÓN.-</u>	3
<u>II. ANTECEDENTES DO SÍMBOLO DO PANTEÓN DE GALICIA: O PANTEÓN DE GALEGOS ILUSTRES.-</u>	4
<u>III. NECESIDADE E CONVENIENCIA DO TEXTO LEGAL</u>	7
<u>IV. CONSULTAS E PROCEDEMENTO DE ELABORACIÓN.-</u>	10
IV.1.- CONSTITUCIÓN DA COMISIÓN TÉCNICA PARA O ESTUDO E PROPOSTA DE ACCIÓN FUTURA SOBRE O PANTEÓN DE GALEGOS ILUSTRES.	10
IV.2.- REUNIÓNS REALIZADAS E ACORDOS ACADADOS POLA COMISIÓN TÉCNICA PARA O ESTUDO E PROPOSTA DE ACCIÓN FUTURA SOBRE O PANTEÓN DE GALEGOS ILUSTRES.	11
<u>V.- ESTRUCTURA DA PROPOSTA DE LEI</u>	13

I. INTRODUCCIÓN.-

Todos os pobos necesitan de símbolos que os axuden a conservar a súa identidade propia, na medida en que fan visible para as persoas que os integran a súa continuidade histórica.

Neste eido, e con base nas previsións contidas no artigo 6 da Lei orgánica 1/1981, do 6 de abril, pola que se aproba o Estatuto de autonomía de Galicia, a Lei 5/1984, do 29 de maio, veu a instituír como símbolos de Galicia, en tanto que asumidos como propios polo pobo galego, a bandeira, o escudo e o himno galegos. Así, e de conformidade co previsto no seu artigo 1, "a bandeira, o escudo e o himno de Galicia simbolizan a súa identidade como nacionalidade histórica".

Pola súa banda, e no que fai ao obxecto da presente Proposta de lei, hai que destacar que, dentro do elenco de funcións que poden desempeñar os panteóns, pode considerarse que a súa misión esencial é a de servir de depositarios e custodios da memoria colectiva.

Xunto con esa función primordial, estes símbolos cumpren outras dúas misións de grande importancia. Por un lado, son un instrumento de recoñecemento e gratitude colectiva cara ás persoas que son honradas nos mesmos por teren destacado polos seus méritos; e, por outro lado, a memoria destas persoas e dos seus feitos serve de estímulo ás xeracións presentes para tratar de emular e, aínda superar, os logros dos seus devanceiros.

No noso país, estas ideas deron lugar a que a finais do século XIX, con importante apoio institucional e un grande eco popular, se crease o xerme do Panteón de Galicia.

II. ANTECEDENTES DO SÍMBOLO DO PANTEÓN DE GALICIA: O PANTEÓN DE GALEGOS ILUSTRES.-

No ano 1891, por iniciativa da Sociedade Económica de Amigos do País de Santiago, o Concello de Santiago de Compostela, a Asociación Rexionalista Galega e un grupo de estudantes da facultade de Dereito da Universidade, tomouse o acordo, co consentimento de Manuel Murguía e da familia de Rosalía de Castro, de trasladar os restos mortais da ilustre poetisa desde o cemiterio de Adina, en Iria Flavia, ata a igrexa conventual de San Domingos de Bonaval, en Santiago de Compostela. Así, o 25 de maio do citado ano, con este traslado, e co apoio entusiasta das colectividades galegas en América, comezou a súa andaina histórica o lugar simbólico que, por influencia da prensa galega da época, foi denominado **Panteón de Galegos Ilustres**.

Posteriormente, co ánimo de consolidar este proxecto, no ano 1906 foi soterrado na mesma igrexa o líder rexionalista Alfredo Brañas, finado en 1900. Non obstante, este magno empeño foi quedando sen pulo, a medida que esmorecía o movemento rexionalista, que fora o seu propulsor. En 1932, por iniciativa dun "feixe de galeguistas de Sant-Yago", comezou a celebrarse o día 24 de xullo "unha Misa pol-as almas de Rosalía e de Brañas, na Eirexa onde as suas cinzas agardan a resurrección final", concibida como un acto de "xuntanza da relixiosidade e do patriotismo galego", segundo conta a crónica do acto publicada pola revista *Nós* (núm. 104, p. 126). A celebración desta misa foi interrompida durante os anos da Guerra Civil.

O Padroado Rosalía de Castro, fundado en 1947, asumiu a partir de 1949 a celebración dunha misa en honra de Rosalía na igrexa conventual de San Domingos de Bonaval. Esta misa "votiva" tiña lugar o 25 de xullo, nun acto ao que logo seguiu unha ofrenda floral perante o monumento dedicado á poetisa, na Alameda compostelá ou no propio Panteón. Cómpre subliñar que esta celebración litúrxica non correspondía nin co día do nacemento de Rosalía nin co día do seu pasamento,

senón coa data que as Irmandades da Fala fixaran como Día Nacional de Galicia, o 25 de xullo.

Queda así patente que este acto, ademais da súa dimensión relixiosa, tiña o indubidable carácter de reivindicación da identidade galega, que se vencellaba á figura de Rosalía de Castro. Deste xeito, o devandito recinto converteuse nun punto de converxencia no que un conxunto de persoas se xuntaba para dar, dentro dun acto relixioso, testemuño de fe galeguista, nunha práctica que tiña moito de resistencia e de loita por manter acceso o facho da identidade galega.

Deste modo, o espazo da igrexa de San Domingos de Bonaval foise consolidando como un verdadeiro "Panteón de Galegos Ilustres" cos sucesivos enterramentos de figuras senlleiras da cultura galega, como o escultor Francisco Asorei, finado en 1961 (soterrado no propio ano 1961); o "poeta da raza" Ramón Cabanillas, finado en 1959 (soterrado no 1967); e o cartógrafo e matemático Domingo Fontán, finado en 1866 (soterrado no 1968).

Esta consolidación do Panteón como un símbolo da identidade galega foi posible grazas aos esforzos conxuntos de diversas institucións, tanto públicas coma privadas, que coidaron e patrocinaron aquel recinto e os sartegos das persoas alí soterradas. Cómpre citar, nomeadamente, o Concello de Santiago de Compostela, a Igrexa de Santiago, a Fundación Rosalía de Castro, o Museo do Pobo Galego, a Fundación Alfredo Brañas e a Fundación Castelao.

A instauración do réxime de autonomía —cuxo primeiro goberno tomou posesión naquel lugar— non comportou un rexurdir vizoso deste símbolo, debido quizais ao feito de que este carecía de recoñecemento xurídico oficial. Así, o Panteón non continuou a desenvolverse e non tivo unha presenza constante como punto de referencia no devir da conciencia das novas xeracións, malia o coidado que diversas institucións e fundacións vencelladas ás figuras alí soterradas lle deron ao Panteón. Dende o ano 1968, tan só se soterrou nel a un ilustre fillo de

Galicia, Afonso Daniel Rodríguez Castelao, finado en Bos Aires en 1950 e trasladado desde o cemiterio da Chacarita ao Panteón de Galegos Ilustres no ano 1984.

Por todo isto, e co fin de lograr a superación desta situación, a presente Proposta de lei, configurando o Panteón de Galicia, que agroma do tallo do centenario do Panteón de Galegos Ilustres, como unha Entidade de Dereito Público, pretende que este desempeñe un papel vivo e activo como lugar de encontro, de aprendizaxe e de alento do sentir da comunidade dos galegos de dentro e de fóra do país.

III. NECESIDADE E CONVENIENCIA DO TEXTO LEGAL

Ademais das motivacións expostas no apartado precedente, en Galicia resulta de especial importancia a creación deste símbolo por outras dúas razóns: a primeira delas, para recuperar o orgullo do noso pobo como pobo rico en feitos históricos que non se deben esquecer; e a segunda, para saldar as débedas dos cidadáns e cidadás galegos cos seus devanceiros que han de ser recoñecidos polos seus méritos.

Como apoio da necesidade imperativa de acadar ambos os obxectivos, pódense recordar as verbas de Afonso Castelao na súa alocución “Alba de Groria”, peza oratoria pronunciada en Bos Aires o 25 de xullo de 1948, na que imaxina unha procesión de 64 figuras históricas polos ceos de Galicia: «Será mellor evocar algo irreal, algo puramente imaxinario, que co seu simbolismo nos deixe ver o pasado para proveito do futuro. Podemos imaxinar, por exemplo, unha Santa Compañía de inmortaes galegos, en interminabel procesión. Alí veremos as nobres dinidades e os fortes caracteres que dou Galiza no decorrer da súa Hestoria».

Así configurado, o Panteón de Galicia, tal e como establece o artigo segundo da Proposta de lei, forma parte do patrimonio inmaterial do pobo galego.

E nesta liña, tal e como establecen as disposicións contidas na Convención para a Salvagarda do Patrimonio Cultural Inmaterial da UNESCO do 17 de outubro de 2003 —ratificada por España en data 25 de outubro de 2006—, cada Estado Parte deberá asegurar a salvagarda, o desenvolvemento e a valorización do patrimonio cultural inmaterial presente no seu territorio mediante a adopción, entre outras, das seguintes accións:

- A adopción dunha política xeral encamiñada a realizar a función do patrimonio cultural inmaterial na sociedade e a integrar a súa salvagarda en programas de planificación.

- A designación ou creación dun ou de varios organismos competentes para a salvagarda do patrimonio cultural inmaterial presente no seu territorio.
- O fomento de estudos científicos, técnicos e artísticos, así como metodoloxías de investigación, para a salvagarda eficaz do patrimonio cultural inmaterial e, en particular, do patrimonio cultural inmaterial que se atope en perigo.
- A adopción das medidas de orde xurídica, técnica, administrativa e financeira adecuadas para:
  - a) Favorecer a creación ou o afortalamiento de institucións de formación na xestión do patrimonio cultural inmaterial, así como a transmisión deste patrimonio nos foros e espazos destinados á súa manifestación e expresión.
  - b) Garantir o acceso ao patrimonio cultural inmaterial, respectando ao mesmo tempo os usos consuetudinarios polos que se rexe o acceso a determinados aspectos do dito patrimonio.
  - c) Crear institucións de documentación sobre o patrimonio cultural inmaterial e facilitar o acceso a elas.

Así mesmo, o artigo 15 da Convención citada establece que, no marco das súas actividades de salvagarda do patrimonio cultural inmaterial, cada Estado Parte tratará de lograr unha participación o máis ampla posible das comunidades, os grupos e, se procede, os individuos que crean, manteñen e transmiten ese patrimonio, e de asocialos activamente á xestión do mesmo.

Á vista do exposto, e tendo en conta as disposicións citadas da Convención para a Salvagarda do Patrimonio Cultural Inmaterial da UNESCO, a Proposta de lei presentada ten como obxecto recoñecer como elemento singular da súa identidade o Panteón de Galicia e proceder a regular a súa xestión, uso e conservación, así

como a determinación daqueles que poden ser acredores de honra no dito Panteón e o procedemento para iso.

IV. CONSULTAS E PROCEDEMENTO DE ELABORACIÓN.-

IV.1.- Constitución da Comisión Técnica para o estudo e proposta de acción futura sobre o Panteón de Galegos Ilustres.

Como consecuencia da carta enviada no seu día ao Consello da Cultura Galega e á Real Academia Galega por parte do Padroado do Museo do Pobo Galego, na que se solicitaba parecer sobre a situación actual e as perspectivas de futuro do Panteón de Galegos Ilustres, sito na igrexa de San Domingos de Bonaval, tivo lugar, o 28 de xuño de 2010, unha reunión entre os máis altos representantes das devanditas institucións (presidentes da RAG e do Consello da Cultura Galega, presidente da Xunta Rectora do Museo).

No seo da devandita reunión acordouse a constitución dunha Comisión Técnica encargada da elaboración dunha proposta de regulamentación legal sobre o Panteón de Galegos Ilustres, coa finalidade da súa remisión, en primeira instancia, ao Parlamento de Galicia, así como a encomenda, ao Consello da Cultura Galega, da organización da devandita Comisión.

En execución dos citados acordos, o presidente do Consello da Cultura Galega propuxo ao Plenario da institución, na sesión realizada o día 27 de xullo de 2010, a seguinte composición da Comisión Técnica:

- **Presidente:** Ramón Villares.
- **Por parte do Consello da Cultura Galega:**
  - Rosario Álvarez Blanco.
  - Xosé Antonio García Caridad.
- **Por parte da Real Academia Galega:** Xosé Ramón Barreiro Fernández.
- **Por parte do Museo do Pobo Galego:** Justo Beramendi González.

- Por parte da Fundación **Rosalía de Castro**: Helena Villar Janeiro.
- Por parte da Fundación **Castelao**: Miguel Anxo Seixas Seoane.
- Por parte da Fundación **Alfredo Brañas**: Francisco Puy Muñoz.

IV.2.- Reunións realizadas e acordos acadados pola Comisión Técnica para o estudo e proposta de acción futura sobre o Panteón de Galegos Ilustres.

A primeira reunión tivo lugar o 30 de xullo de 2010 e acadáronse na mesma os seguintes acordos:

Primeiro.- Que por parte de cada un dos membros da Comisión Técnica se fixerse unha proposta por escrito relacionada con todos os temas suscitados no debate da xuntanza, propostas que haberían de ser remitidas, con anterioridade ao 15 de setembro do ano 2010, ao presidente da Comisión. En todo caso, na referida reunión, pídeselles aos membros da comisión absoluta confidencialidade por tratarse dun tema de especial sensibilidade.

Segundo.- Demandar a colaboración de expertos xuristas no proceso de redacción dun anteproxecto de estatuto do Panteón, que deberá ter rango de lei.

Terceiro.- Elevar ao Parlamento de Galicia unha proposta de estatuto —rango legal— para a súa aprobación, de conformidade coas competencias que o artigo 6 da Lei 8/1983, do 8 de xullo, outorga ao Consello da Cultura Galega.

A segunda reunión tivo lugar o 30 de setembro de 2010. Na citada reunión acadáronse os seguintes acordos:

Primeiro.- Seguir avanzando na definición do réxime xurídico do futuro Panteón de Galicia coa información obtida pola propia Comisión Técnica e co asesoramento de xuristas externos.

Segundo.- A posibilidade de propor, por parte de cada membro da Comisión, outras institucións ou autoridades coas que se deba ter audiencia pública para informar sobre esta proposta.

Terceiro.- Introducir o concepto de memorial implícito na idea de Panteón, insistindo na idea de que construír un memorial engade maior valor ao noso patrimonio, deixando como está o que xa hai para así respectar o lugar elixido polo rexionalismo galego para situar o Panteón.

A terceira reunión tivo lugar o 4 de novembro de 2010. Nela presentouse un borrador de Proposta de lei do Panteón de Galicia elaborado pola Comisión Técnica, en colaboración cos expertos xuristas designados para o efecto. Tras unha análise conxunta do texto e unha vez efectuadas determinadas propostas de modificación do texto, ao non se recibir ningunha proposta formal de convocatoria doutras institucións a unha audiencia na Comisión, acadáronse os seguintes acordos:

Primeiro.- Presentar o borrador de Proposta de lei ás autoridades competentes implicadas neste proxecto.

Segundo.- Presentar posteriormente, de forma oficial, o borrador de Proposta de lei ao Parlamento de Galicia.

Terceiro.- Facultar ao presidente da Comisión para establecer os contactos previos con diversos cargos institucionais (Presidencia da Xunta, Presidencia do Parlamento, Concello de Santiago e Arcebispado de Santiago) para avanzar as liñas xerais do traballo da Comisión.

Unha cuarta reunión tivo lugar o día 20 de decembro, na que se tomaron os seguintes acordos:

V.- ESTRUCTURA DA PROPOSTA DE LEI

A Proposta de lei do Panteón de Galicia consta dunha exposición de motivos, tres títulos, unha disposición adicional, oito disposicións transitorias e unha disposición derradeira.

No seu título primeiro, a Proposta de lei aborda a regulamentación das disposicións de carácter xeral relativas ao Panteón de Galicia, en particular, a súa definición, natureza xurídica e localización. Así, o Panteón de Galicia, en canto símbolo do pobo galego, forma parte do patrimonio inmaterial do mesmo, consonte á Convención para a Salvagarda do Patrimonio Cultural Inmaterial da UNESCO do 17 de outubro de 2003. En canto espazo físico destinado de xeito exclusivo a que a sociedade galega poida honrar as persoas destacadas da mesma, terá a consideración de ben de dominio público.

No seu título segundo, o máis extenso da Proposta de lei, abórdase a regulamentación do Padroado do Panteón de Galicia como organismo de dereito público, con personalidade xurídica propia e plena capacidade de obrar, pública e privada, para o cumprimento dos seus fins e adscrito ao Parlamento de Galicia, a través da súa presidencia.

Así, o capítulo I do referido título II —disposicións xerais— contén as previsións normativas relativas á súa denominación e natureza, réxime xurídico, fins e sede.

Os preceptos contidos no capítulo II do título II disciplinan a estrutura orgánica do Padroado do Panteón de Galicia (Comisión de Goberno, Comisión Asesora, Presidencia e Secretaría Xeral), abordándose a regulamentación do réxime económico-administrativo do referido organismo no capítulo III do título II. Para estes efectos, cómpre sinalar que o persoal do Padroado do Panteón de Galicia, en tanto que organismo adscrito ao Parlamento de Galicia, rexerase polo

Estatuto do persoal do Parlamento de Galicia, coas peculiaridades orgánicas, funcionais e procedementais que regulamentariamente se determinen. En materia de contratación, o referido organismo rexerese polas normas do sector público autonómico galego, coas peculiaridades orgánicas, funcionais e procedementais que regulamentariamente se determinen, gozando para estes efectos da consideración de entidade pública empresarial. Dende o punto de vista orzamentario, o Padroado do Panteón de Galicia deberá elaborar o seu proxecto de orzamentos, que se integrará nos Orzamentos Xerais da Xunta de Galicia, nunha sección específica diferenciada para os efectos do seu sometemento á aprobación polo Parlamento de Galicia.

O título III da Proposta de lei aborda a regulamentación dos aspectos relacionados coa xestión do Panteón de Galicia: os seus usos (capítulo I) e as honras que se poden levar a cabo no Panteón (capítulo II). En relación con este último aspecto, a Proposta de lei regula igualmente o procedemento para o outorgamento das honras (capítulo III).

A disposición adicional primeira da Proposta de lei determina a gratuidade dos cargos do Padroado do Panteón de Galicia, sen prexuízo do dereito á percepción de axudas de custo e indemnizacións por razón do seu cargo.

Nas disposicións transitorias contéplanse, entre outras consideracións, os prazos para a designación dos membros da Comisión de Goberno do Padroado do Panteón de Galicia, para o nomeamento dos membros da Comisión Asesora e para a aprobación do desenvolvemento regulamentario da referida Proposta de lei, así como a sede provisional do Padroado, fixada na sede do Consello da Cultura Galega (disposición transitoria sétima).

Finalmente, a disposición derradeira da Proposta de lei contempla o período de *vacatio legis* da norma que, en atención á necesidade de implementar, con certa premura, o novo réxime xurídico do Panteón de Galicia e á escasa

incidencia que a presente norma presenta no resto do Ordenamento Xurídico
Autonómico, establécese nun día.